

11. De evacuatieperiode in september 1944 heeft veel indruk op mij gemaakt. Wij moesten ons huis uit. Ik begreep maar amper wat er ging gebeuren. Maar aan de houding van mijn ouders begreep ik dat de spanning behoorlijk was. In die tijd huis en haard onbeheerd achterlaten, waar de Duitser, die aan de verliezende hand was en steeds meedogenlozer werd, alles uit kon jatten, was niet niks.

Door Jan Kuijpers

De bevrijding van Europa ging erg voorspoedig. Het zou niet meer lang duren of Nederland zou op korte termijn bevrijd kunnen worden. Om dat te bevorderen kwam men op het idee om het Duitse leger in tweeën te delen. De 'Operatie Market Garden' werd in het leven geroepen. Dwars door Brabant zou zo snel mogelijk een wig worden gedreven richting Arnhem. Daar zouden grote hoeveelheden luchtlandingstroepen worden gedropt. De beide legeronderdelen zouden elkaar daar ontmoeten. Als dat lukte zouden de in het westen van Nederland gelegen Duitse troepen afgesneden kunnen worden van hun thuisbasis. En daarmee, zo werd verwacht, zou de oorlog aanzienlijk bekort kunnen worden. De corridor liep dwars door Eindhoven en op 18 september was Eindhoven bevrijd. En stonden de geallieerde legers al aan het Wilhelminakanaal in Oirschot.

Het Wilhelminakanaal in Oirschot werd door de geallieerden beschouwd als een demarcatielinie. Het gebied links van het kanaal, de hei genoemd, was al rond half september 1944 bevrijd. Het gebied rechts pas op 24 oktober 1944.

Operatie mislukt

Maar de operatie mislukte. De Duitse tegenstand was veel te groot. En de verliezen waren dramatisch. Vooral ook aan geallieerde zijde. Over het mislukken van deze operatie zijn vele boeken geschreven en prachtige films gemaakt. Zoals de film "A bridge too far". In Best in het museum "Bevrijdende Vleugels" worden regelmatig lezingen gehouden over de OMG (Operatie Market Garden) en in dat museum kan men zich een beeld vormen over wat in die tijd heeft plaatsgevonden. Zeer de moeite waard om daar eens een bezoek te brengen.

Na een paar weken besloten de geallieerden de opmars weer voort te zetten. Met als gevolg dat het centrum van Oirschot geëvacueerd moest worden. Op de foto een gezelschap mensen op weg naar hun evacuatieadres. Het zijn v.l.n.r Jan den Ouden, Rieka Vennix, Harrie Kuijpers, Moeder van Esch, Bertje Verstegen, Sjef van Esch, Joanna van Esch, Antoon van Esch, Piet den Ouden, Bertha van Esch, Harrie van Esch, Marietje van Esch en Frans de Vocht. Zij allen woonden in het begin van de Rijkessluisstraat en in de Dekanijstraat

Geëvacueerd

Eind september moesten wij ons huis uit. Te voet gingen we op pad. Op zoek naar een adres waar we onderdak zouden kunnen krijgen. Het was rond 20 september en Eindhoven was al bevrijd. Het vinden van een adres was niet zo moeilijk. De mensen hadden in die spannende tijd veel voor elkaar over. Het lukte mijn ouders op het Laagend bij Driek Spanjers onderdak te vinden. Daar waren veel buurtgenoten, die ook diezelfde kant opgingen. Dus wij waren niet alleen. De volgende dag gingen de ouderen weer terug om zoveel mogelijk spulletjes te halen. (**Zie foto hierboven**). De kinderen bleven daar. Ook uit Best waren er veel evacués. Want Best lag midden in de vuurlinie van de Operatie Market Garden. Het was gelukkig nog goed weer. Het vee liep nog buiten. De herfst begon pas. Want anders zouden we niet met zeventig mensen op die boerderij kunnen verblijven. We sliepen namelijk in de voederbakken van het vee. Groot genoeg om daar tientallen kinderen in te laten slapen. Hoe het er daar verder aan toe ging kun je lezen in het verhaal van Luce van Hout (**nr. 12**). Zij woonde daar als jong meisje en heeft het allemaal van dichtbij meegemaakt. Een paar bijzonderheden zijn mij wel bijgebleven.

Honderden bommenwerpers

We voelden allemaal dat de oorlog niet lang meer zou duren. Dat merkten we aan die gigantische hoeveelheid bommenwerpers die regelmatig overvlogen. En veel bommenwerpers hadden aan een kabel een glider bevestigd, zijnde een vliegtuig zonder motor. Deze vliegtuigen waren volgeladen met bommen, die ze in Duitsland dropten. Uren later kwamen ze weer terug. Door de massaliteit van het aantal vliegtuigen en het daarmee gepaard gaande zware aanzwellende monotone geluid hoorde je ze al van ver aankomen. We vlogen dan naar buiten en zwaaiden met onze zakdoeken naar al die honderden vliegtuigen. Het was een geweldig gezicht en iedereen was enthousiast en opgelucht. Hoelang nog??? Soms gebeurde het weleens dat zo'n vliegtuig uit de lucht werd geschoten. En kwam de bemanning aan een parachute naar beneden en stortte het vliegtuig ergens neer. Of erger, het vliegtuig stortte met bemanning en al neer. Veelal in de Kampinase heide. Niet zo heel ver van het Laagend.

Op internet is veel te lezen over neergestorte vliegtuigen in Oirschot 1940-1945 BHC en ook in de boeken van Marcel Hermes. Zoals het sinterklaasbombardement op Eindhoven, waarbij 135 mensen omkwamen. In Brabant zijn in totaal meer dan 1000 vliegtuigen neergestort.

Neergeschoten bemanningsleden door de vuurlinie brengen

Als een vliegtuig neerstortte, dan gingen de oudere geëvacueerde mannen op zoek naar de bemanning en dan kon het gebeuren dat een paar dagen later een boerenkar opgetuigd werd met drie meter hoog stro, waaronder de bemanning ging liggen. Omdat mijn vader perfect Duits sprak (hij was drie jaar in Duitsland werkzaam geweest om het vak van textielhandelaar te leren), ging hij altijd mee, soms weleens gekleed als boerenknecht. Want paarden mennen, die voor de kar stonden, kon hij niet. Als ze onderweg eventueel soldaten tegenkwamen, dan zette hij in perfect Duits dikwijls een grote mond op tegen die Duitse soldaten en daar schrokken ze van en konden ze dikwijls gewoon doorlopen. Want ook zij barstten van de schrik. Het waren dikwijls mannekes van amper 20 jaar, die vol angst zaten. Dus een grote mond in het Duits opzetten hielp weleens. Achteraf en na de oorlog, toen mijn vader dit ons vertelde, kon hij maar niet begrijpen dat hij zoveel moed heeft gehad om dit te doen.

Gewonde bemanningsleden gingen naar St. Joris

En was er iemand gewond geraakt, dan moest dat bemanningslid zo snel mogelijk naar St. Joris worden gebracht om verzorgd te worden en dat ging ook met de nodige risico's

gepaard. Maar in oorlogstijd en zeker omdat het einde van de oorlog nabij was, durfden de mensen ontzaglijk veel. Zij kregen veel moed en dat boezemde de Duitser angst in.

Fijne momenten

Maar het meest prettige moment was toch wel, toen ik vlak na de bevrijding als klein manneke langs het zandpad werd gezet (nu is dat de Termeidensteeg) om naar sigaretten en chocolade te vragen. Want over die paden liepen honderden zwaar bepakte geallieerden soldaten om iedere boerderij, stal of hooimijt te onderzoeken of daar eventueel nog ondergedoken en achtergebleven Duitsers zaten. Vriendelijk waren ze niet, want de angst en de vermoeidheid kon je van hun gezichten aflezen. Maar royaal waren ze wel. En dikwijls kreeg ik hele pakjes sigaretten en repen chocolade. Je wist niet wat je proefde zo lekker was chocolade. Want in oorlogstijd was chocolade nergens te krijgen. En de oudere mannen deelden de sigaretten onder elkaar.

Dankbaar

Op latere leeftijd denk je wel eens terug aan die tijd. En dan besef je pas goed wat gewone jongens uit een ver land, dikwijls pas 20 jaar oud, met gevaar voor eigen leven voor ons hebben betekend. Wat zij ervoor over hebben gehad om ons te bevrijden. Wat dat voor een invloed moet hebben gehad op die Yankee of op die Tommy, levend in een vreedzaam, welvarend land. Om bijvoorbeeld zo maar weggeplukt te worden van de prairie in het rustige Midwesten van een gigantisch groot en welvarend land, dat USA heet. En dan te moeten vechten met gevaar voor eigen leven in een land, waar ze nog nooit van gehoord hebben en dat Nederland wordt genoemd. Want in dat land hadden ze ruzie met de burens, en wel zodanig dat die ruzie zich over de gehele wereld aan het uitbreiden is. En dan huis en haard te moeten verlaten om die ruzie te komen blussen. En als je het niet redt, ergens op een oorlogskerkhof in dat verre vreemde land begraven te moeten worden. Met achterlating van intens bedroefde ouders en familieleden, die nooit meer iets van je zullen horen. En dikwijls niet eens weten waar je begraven ligt. Je kunt van Amerika denken wat je wilt, maar een ereschuld aan de inwoners van dat land blijven we altijd houden. De moed, het leed en de opofferingsgezindheid van de inwoners van dat land, maar ook dat van de Tommy's moeten we altijd meenemen in onze geschiedenis.